

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Встановлення певного мінімального віку кримінальної відповідальності пов'язане із фізіологічним процесом поступового формування здібностей особи по досягненні певного віку усвідомлювати свої дії, управляти ними та розуміти небезпечність певних вчинків.

Згідно ст. 22 Кримінального кодексу України (надалі ККУ), відповідальність за деякі злочини настає з 14 років. Тому перелік злочинів, за які можлива кримінальна відповідальність, обумовлена, головним чином, не їхньою тяжкістю (як це помилково вважають), а саме можливістю усвідомлювати суспільно небезпечний характер відповідних дій навіть у 14-річному віці.

Вчинення злочину неповнолітніми розглядають як пом'якшувальну обставину. Основними видами покарань неповнолітніх є:

- штраф;
- громадські роботи;
- виправні роботи;
- арешт;
- позбавлення волі на певний термін.

У всіх випадках покарання у вигляді позбавлення волі неповнолітнього не може бути призначено більш ніж на 15 років, зокрема й призначення покарання за сукупністю злочинів чи сукупністю вироків.

Кримінальна відповідальність неповнолітніх настає з 16 років

Враховуючи те, що кримінальна відповідальність неповнолітніх за своєю формою та змістом досить специфічна, ст. 104 ККУ передбачає умови та порядок звільнення неповнолітньої особи від відбування покарання з випробуванням. Ця стаття може бути застосована до неповнолітнього лише в разі його засудження до позбавлення волі.

Якщо неповнолітній не вчинить нового злочину, то після закінчення іспитового терміну, засудження скасовують, і визнають його не судимим. У разі вчинення нового злочину під час іспитового терміну, суд призначає засудженому покарання за новий злочин і повністю або частково приєднує покарання, призначене за попередній злочин.

Формою реалізації кримінальної відповідальності, яка не пов'язана із застосуванням кримінального покарання, є застосування примусових заходів виховного характеру.

Ст. 105 ККУ містить вичерпний перелік примусових заходів виховного характеру, що можуть бути застосовані до неповнолітніх:

- застереження;
- обмеження дозвілля та встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;
- передача неповнолітнього під нагляд батьків або осіб, які їх замінюють, або під нагляд педагогічного колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання. Неповнолітній може бути переданий під нагляд педагогічному колективу навчального закладу тільки за місцем роботи, за умови, що цей колектив спроможний здійснювати належний контроль за поведінкою неповнолітнього та позитивно впливати на його виховання;

- покладання на неповнолітнього, який досягнув 15-річного віку і має майно, кошти на заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків;
- доправлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків аж до його виправлення, але на термін, що не перевищує 3-х років. Умови перебування неповнолітніх у цих установах та порядок їх залишення визначає закон.

Права та обов'язки підлітків у контактах із органами правопорядку.

Поради щодо уникнення неприємностей з боку закону

- Не ходи вулицями сам у пізній час без дорослих, не шукай собі пригод у небезпечних місцях (на будівельних майданчиках, пустирях, лісосмугах).
- Ніколи не відчиняй дверей квартири стороннім людям.
- Не спілкуйся з підозрілими особами, відмовляйся від їхніх доручень: щось кудись віднести або передати на словах.
- Не наближайся до п'яних та до людей, які поведуться неадекватно, бо вони можуть бути здатними до непередбачуваних дій.
- Не вживай речовин сумнівного або токсичного (клей, ацетон тощо) походження. Пам'ятай, що правопорушення, скоєне в стадії алкогольного чи наркотичного сп'яніння обтяжує провину.
- Не носи з собою предметів (ніж, кийок тощо), наявність яких може викликати підозру.
- Не будь надто самовпевненим у своїй силі, у сумнівній ситуації краще звернися по допомогу до дорослих.

Як треба поводитись, якщо тебе затримали працівники міліції

- Не тікай та не чини опору працівникам міліції.
- У якій би ролі ти не потрапив до міліції (свідка, потерпілого, правопорушника), твої права мають відстоювати твої законні представники, насамперед батьки та особи, що їх замінюють.
- Будь чемним з працівниками міліції, не намагайся їх залякувати своїми «впливовими» знайомствами.
- Знай свої права. Вимагай від працівників міліції пояснення причин твого затримання та обов'язкового роз'яснення твоїх прав.
- Не бреш, якщо не хочеш казати правду. Краще мовчи – ти маєш на це право.
- Обов'язково повідомляй працівникам міліції своє прізвище, ім'я, по батькові, дату народження та домашню адресу. Якщо ти приховуєш ці відомості й твоїх батьків через це не буде знайдено, тебе можуть помістити до дитячого приймального-розподільника на 30 діб, а це тобі не піде на користь.

Триваліше затримання (арешт) можливе тільки з санкції (дозволу) прокурора. Наприклад, коли неповнолітнього затримано на місці злочину.

Якщо сталося так, що тебе затримали працівники міліції, запам'ятай:

- Працівники міліції мають право затримати підозрілого неповнолітнього тільки на 3 години для з'ясування його особи.
- Під час складання протоколу про затримання краще бути ввічливим, давати правдиву інформацію про себе (прізвище, ім'я, свій вік та адресу). Це допоможе швидше знайти твоїх батьків, які є твоїми законними представниками.

- Дуже важливо, щоб протокол затримання було оформлено правильно. Тому перед тим як підписати протокол, уважно прочитай його, бажано запам'ятати його зміст, а також дату та час твого затримання.
- Про свої потреби та права бажано вести розмову зі співробітниками кримінальної міліції в справах неповнолітніх.
- Тобі зобов'язані, у разі необхідності, надати медичну допомогу, ти маєш право зателефонувати батькам.
- Тебе не мають права тримати в камері попереднього слідства разом з дорослими.
- Міліція не має права допитувати тебе без присутності твоїх батьків, адвоката, педагога, які є твоїми законними представниками. Затримувати тебе мають право не більше ніж на 8 годин після з'ясування твоєї особи.
- У разі скоєння тобою правопорушення, через 72 години тобі має бути пред'явлено звинувачення.
- Але не забувай, що за постановою прокурора, тебе можуть помістити і до слідчого ізолятора.
- У слідчому ізоляторі неповнолітні мають мешкати окремо від дорослих.
- Якщо тобі довелося побувати в міліції в будь-якій ролі (свідка, потерпілого або правопорушника), головне для тебе – зробити правильні висновки. Такі випадки не додадуть тобі ні авторитету, ні слави.
- Детальнішу інформацію про свої права ти можеш отримати в службі у справах неповнолітніх та центрі соціальних служб для молоді за місцем проживання.